

TRASEU CULTURAL: MĂLÂNCRAV, PATRIMONIU MULTIETNIC VIU

Proiectul **Traseu cultural „Mălâncrav – patrimoniu multiethnic viu”**, inițiat de **Fundația Mihai Eminescu Trust**, lansat la sfârșitul lunii martie 2015, fructifică experiența recunoscută la nivel internațional a fundației în valorizarea patrimoniului, contribuind în mod inovativ la dezvoltarea comunității locale din Mălâncrav, în acord cu obiectivele programului PA16/RO12 „**Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural**” finanțat prin Mecanismul Financiar SEE 2009 – 2014.

Obiectivul general al proiectului este dezvoltarea durabilă a comunității din Mălâncrav, județul Sibiu, prin crearea unui traseu cultural de valorizare a patrimoniului imaterial și material multiethnic local.

Valoarea totală a proiectului este de 384.887,30 lei, din care 89,20% reprezintă finanțarea nerambursabilă.

În perioada implementării proiectului s-au desfășurat activități de inventariere a patrimoniului imaterial local cu documentare foto-video a elementelor identificate, au fost organizate **atelier demonstrative meșteșugărești de împletituri din nuiele, cărămidărie, dulgherie, gastronomie, croitorie și țesătorie ținute de săteni aparținând tuturor etniilor, cunoscători de diverse tehnici tradiționale.**

Pentru ca rezultatele proiectului să aibă continuitate, actorii locali au fost consultați la fiecare etapă de planificare și implementare, au fost încurajați în luarea deciziilor, promovându-se egalitatea de șanse pentru etnicii romi păstrători de meșteșuguri acordându-se atenție deosebită păstrării autenticității, astfel ca un model de bune practici să poată fi creat și transferat comunității.

De acum vizitatorii au posibilitatea nu doar de a înnopta în casele de oaspeți tradiționale din Mălâncrav ci și de a cunoaște atracțiile de pe harta traseului cultural creat de noi, de a avea o experiență completă, adresată mai multor simțuri simultan, participând interactiv la deprinderea simbolisticii motivelor brodate sau țesute manual, la modelarea lutului în formă de țigle sau cărămizi, la împletirea nuielelor de alun, la cioplirea manuală a lemnului de stejar, la coacerea, mirosirea și degustarea pâinii sau a prăjiturilor specifice zonei, să recunoască plantele din flora spontană utile pentru păstrarea sănătății și multe alte experiențe, alese cu grijă pentru autenticitatea lor.

MĂLÂNCRAV, PE SCURT

Satul Mălâncrav se află pe cursul Văii Mălâncravului, la sud de satul Laslea și la 17 km de drumul național care leagă Sighișoara de Sibiu. Istoria acestui sat se întinde pe mai bine de 700 de ani, timp în care a mai fost cunoscut și sub denumirile de Malamcrav, Malemkref sau Malenkrag. Dovada că acest teritoriu a fost locuit din vremuri străvechi o reprezintă câteva descoperiri arheologice: o așezare de tip Coțofeni (descoperită pe malul Târnavei Mari), un tezaur roman format din monede imperiale, a căror serie începe cu Augustus și se încheie cu Valentinian (descoperit în anul 1968), un mormânt celtic (descoperit în anul 1971, în lunca Târnavei Mari).

Prima atestare documentară a satului s-a făcut în anul 1305, sub numele „possessiones Almakerk et Ujfalu”. Câți-

va ani mai târziu el a intrat în posesia familiei nobiliare Apafi, care a dat doi principii ai Transilvaniei: Mihai Apafi I (1632 – 1690) și Mihai Apafi II (1676 – 1713). În anul 1775, printr-un decret regal, alături de alte proprietăți ale familiei Apafi, trece în proprietatea familiei nobiliare Bethlen. Mai târziu intră în posesia familiei Haller, ultimul proprietar fiind contesa Susanne Haller.

Astăzi, satul păstrează una dintre cele mai mari comunități săsești din sud-estul Transilvaniei. Dintre cei aproape 1100 de locuitori, câți au fost înregistrați la ultimul recensământ, mai mult de o zecime sunt sași, iar restul sunt români, romi și maghiari. Astăzi este una dintre cele mai importante destinații turistice din sud-estul Transilvaniei, cunoscută pentru păstrarea autenticității patrimoniului

lui său construit, pentru peisajele idilice, pentru tradiții și obiceiuri, pentru biodiversitatea zonei.

Aici pot fi vizitate câteva monumente istorice importante din zonă, cum ar fi:

- **Biserica Evanghelică Fortificată** de la mijlocul secolului al XIV-lea a fost decorată cu picturi murale, unice în peisajul cultural transilvănean, care, în mare parte s-au păstrat până în zilele noastre. Sub sacristie se află mormântul prințului Transilvaniei, Mihai Apafi al II-lea.
- **Biserica Ortodoxă**, edificiul de cult cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului” a fost ridicată la sfârșitul anilor 1600 și începutul anilor 1700 din piatră și cărămidă.
- **Biserica Romano-Catolică** a fost construită în anul 1865, din ordinul contesei Haller Susanna și a deservit comunitatea

maghiară din sat până în anul 2010, când s-a stins și ultimul enoriaș romano-catolic. Este o biserică valoroasă prin însăși existența ei, o mărturie vie a toleranței religioase și a fenomenului multi-religios specific transilvănean.

- **Conacul Apafi** a fost construit în secolul XV de familia regală maghiară cu același nume. Cu ajutorul arhitectului Jan Hülsemann și a meșterilor Fritz Klutsch și Ernst Linzing, conacul a fost restaurat în mare parte în concordanță cu planurile arhitecturale din secolul XVIII. Procesul de restaurare a fost unul migălos, realizat la standarde înalte, cu implicarea, printre altele, a artizanilor locali pentru broderiile și mobilierul pentru interior și exterior. Recunoașterea primită în anul 2007 din partea prestigioasei organizații Europa Nostra a încununat eforturile fundației MET.

MEȘTEȘUGARI

BRODERIE

Atelier de cusături și broderie

Confecționarea îmbrăcăminte este una dintre cele mai vechi îndeletniciri ale omului. În mediul rural, straițele zilnice și costumele populare erau realizate de femei, în gospodăria proprie sau la clacă, din pânze țesute manual din materiale naturale precum lână, inul și cânepa. Tot femeile erau cele care se ocupau de semănarea, îngrijirea, recoltarea și prelucrarea materiei prime necesare pentru haine, tot timpul anului.

Portul popular este reprezentantul cel mai de seamă al cusăturilor tradiționale și poate fi admirat „pe viu” și în această

zonă a Transilvaniei, purtat cu mândrie de localnicii tuturor celor 4 etnii mai ales în zilele de sărbătoare.

Croitoresele din Mălâncrav, bune cunoscătoare ale tehnicilor seculare de îmbinare a motivelor și simbolurilor tradiționale, continuă să realizeze și azi piese de port tradițional, cu motive specifice zonei, precum și șervete, fețe de masă, ștergere și broderii.

Persoanele dornice pot chiar comanda sau cumpăra la fața locului astfel de piese, putând să ia cu ei acasă un strop de Transilvanie.

Atelierul de țiglă și cărămidă

Fabricarea cărămidilor și a țiglelor se practică în Transilvania de multe sute de ani și a evoluat în strânsă legătură cu dezvoltarea așezărilor omenești.

În multe din aceste sate transilvănene, fără a fi o regulă, se găsește o sursă de pământ argilos galben care, în amestec cu nisip și cu apă, constituie materia primă pentru realizarea manuală sau industrială a cărămidilor și a țiglelor de tip solzi.

Cărămidarii din Mălâncrav confecționează astăzi manual cărămizi și țigle tradiționale cu material procurat de la marginea satului. Într-o zi de muncă, folosindu-se de matrițe speciale, ei pot realiza câteva sute de bucăți, iar dichisul acestui meșteșug valoros este foarte inte-

resant de urmărit. După ce sunt lăsate la uscat timp de zece zile, sau chiar mai mult primăvara și toamna, ele sunt arse vreme de 5 până la 10 zile într-un cuptor special construit, în funcție de direcția vântului, astfel încât temperatura din interior să atingă 900-1000 de grade.

Cuptorul de la Mălâncrav, cu o capacitate de 12.000 de bucăți, a fost construit în anul 2009 și este similar celui de la Viscri, care a început să funcționeze în anul 2006. Ambele proiecte aparțin Fundației Mihai Eminescu Trust și au fost dezvoltate în parteneriat cu Fundația Horizon pentru a răspunde cererii crescânde de cărămizi și țigle realizate manual.

NUIELE

Atelierul de împletituri din nuiele

Meșteșugul împletitului din fibre naturale este din timpuri foarte vechi, când locuințele erau construite din împletituri de nuiele groase acoperite cu stratul de argilă și acoperișuri din paie. Tot din fibre vegetale erau confecționate diverse obiecte utilizate la recoltarea, transportul și păstrarea produselor agricole.

În România, acest obicei pare a fi derivat din meșteșugul rudăritului, practicat de romii descendenți din vechii aurari din India, când prelucrarea lemnului era un mijloc de subsistență. Cu timpul, aceștia s-au specializat în confecționarea de obiecte folosite gospodăriei și obiecte decorative sau jucării: garduri, coșuri, rogojini sau leagăne pentru copii.

Meșteșugarii din Mălâncrav au păstrat și continuat această tradiție, iar în zilele noastre ei produc manual diferite modele și forme de coșuri din nuiele de alun, curpen sau răchită, corfe mai mici sau mai mari, pentru lemne, hamei sau damigene.

Materia primă este adunată din pădurile de pe dealurile din împrejurimi sau de pe vale, tot timpul anului. În stare naturală sau înmuiate în apă fierbinte, curățate sau nu, nuielele atent sortate sunt împletite cu mîgală în produse de diferite mărimi și forme. Spre sfârșitul verii, se adună pănuși și papură din care, mai apoi, sunt realizate rogojini, coșuri și obiecte decorative întâlnite și azi în casele tradiționale.

Atelierul de dulgherie și tâmplărie

Numele de Transilvania, derivat din latină, înseamnă „țara de dincolo de păduri”, fiind menționat pentru prima oară în anul 1075. Denumirea a rezistat în timp, susținută de întinsele zone de pădure care mai pot fi întâlnite și azi. În satele Transilvaniei poți găsi la tot pasul gospodării cu șuri, grajduri și porți din lemn, însă cele mai emblematice construcții sunt bisericile fortificate, ale căror turnuri-clopotniță păstrează drumul de strajă sprijinit pe console. Interesante la aceste construcții sunt îmbinările manuale realizate folosind cuie din lemn sau „cozile de rândunică”, metode care, fiind foarte eficiente, au rezistat cu succes în timp.

Diversitatea esențelor lemnoase de aici, a făcut posibilă perpetuarea îndelet-

nicirilor de prelucrare a lemnului, acestea fiind folosite și la făurirea unor unelte sau obiecte gospodărești din partea locului precum frumoasele lăzi de zestre, mobilier tradițional simplu sau cu intarsii, lăzi încăpătoare de cereale, ferestre și uși trainice.

Buni cunoscători ai tehnicilor tradiționale, meșterii din Mălâncrav folosesc drept materie primă lemnul de stejar și de brad. Tăiat de obicei iarna, de pe partea sudică a pădurii unde umiditatea este mai redusă, lemnul este ținut un timp la uscat. Dulgheri pricepuți îl cioplesc cu măiestrie, folosind toporul și dalta pentru realizarea de grinzi, căpriori sau lați pentru construcția sau restaurarea caselor tradiționale, a șurilor, a acoperișurilor sau a unor acareturi.

Atelierul de bucătărie tradițională

Gastronomia Transilvaniei este un amestec de ingrediente și gusturi strămoșești și este considerată a fi cea mai variată de pe teritoriul României. Diversitatea culinară, la fel ca diversitatea culturală din partea locului, este rezultatul istoriei zbuciumate a acestui teritoriu aflat la întâlnirea dintre lumea occidentală și cea orientală. Etniile conlocuitoare și-au lăsat amprenta pe modul de preparare și de servire a hranei, iar în zilele noastre oamenii care locuiesc aici sunt gazde bucuroase ce-i invită cu drag pe vizitatori să-și potolească foamea cu bucatele gătite aici. Felurile de mâncare sunt tocmită după rețete românești, ungurești sau săsești, iar rezultatul este întotdeauna delicios.

Bucătăria tradițională locală este orientată către ingredientele de sezon, iar mesele diferă de la anotimp la anotimp, de la casă la casă. Aici putem gusta lac-

tate, brânzeturi (caș, telemea, brânză frământată), preparate din carne meșteșugite în casă, legume sau fructe din gospodărie, proaspete sau conservate. Lista mai conține cârnați, slănină, zacuscă, ouă, supe, ciorbe, tocane, murături, pâine cu cartofi coaptă pe vatră, deserturi de prăjituri, turte dulci, plăcinte, gogoși, dulcețuri sau siropuri naturale.

În satul Mălâncrav, majoritatea gospodăriilor încă mai folosesc cuptorul tradițional de pâine. Gospodinele își încep ziua plămădind și frământând aluatul pentru nevoile zilnice sau evenimente familiale și sărbători calendaristice. Când aluatul e dospit și cuptorul e încins de la focul cu lemn de salcă, aluatul se porționează, se întinde în tăvi și se adaugă celelalte ingrediente. În final gospodăriile sunt invadate de mirosul aluatului copt sub formă de pâine, lichiuri sau cozonaci.

